

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
ISTORIJOS KATEDRA

Diana Raudonytė

Kauno muzikos draugija

Kurso „Lietuvos visuomenė XIX a.“ tiriamasis darbas

Dėstytojas: prof. E. Aleksandravičius

2009

Kaunas

TURINYS

1. Įvadas.....	3
2. Ankstyvoji Muzikos mylėtojų bendrijos veikla.....	4
3. Kauno muzikos draugija vadovaujant A. A. Savinskiui XIX a. pab. – XX a. pr.....	6
4. Pokyčiai Kauno muzikiniame gyvenime XX a. pirmoje pusėje.....	11
5. Išvados.....	13
4. Šaltinių ir literatūros sąrašas.....	14
5. Priedai.....	15

Ivadas

XIX a. muzika, literatūra ir teatras buvo ta „šventa“ trejybė, kurios pagalba diegtas Rusijos nacionalinis identitetas pavargtos šalies kolonizacijos metu. 1859 m. Nikolajaus ir Antono Rubinšteinų įsteigtos Rusijos Muzikos draugijos ir konservatorių Sankt Peterburge bei Maskvoje pavyzdžiu, formuotas rusų mėgėjų muzikavimas buvo veikiau viešo, parodomojo pobūdžio nei itin profesionalaus.¹

Muzikinis Kauno vyksmas gali būti laikomas savotišku Lietuvos muzikinės kultūros modeliu. Čia nevyko itin ženklių, sostinei būdingų muzikos renginių, priešingai antraeiliams Mažosios Lietuvos miestams, kurias silpniau veikė vakarietiški XIX a. muzikinės kultūros impulsai. Romantinio amžiaus muzikinis Kauno sąjūdis pasižymėjo visomis įmanomomis vidutinėmis, tipiškomis, natūraliai susiformavusiomis savybėmis.²

Darbo tikslas – aprašyti ir išanalizuoti Kauno muzikos draugijos veiklą, vadovaujamą A. A. Savinskio. Kauno Muzikos draugijos (toliau – KDM), kuri savo užmazgomis pradėjusi veikti nuo XIX a. 7 dešimt. vidurio mikrotyrimas, galėtų padėti geriau suvokti to meto bendrą Kauno muzikinės kultūros būklę ir raidos tendencijas.

Kauno muzikos draugija yra beveik netyrinėta, o jei istoriografijoje jai ir skiriama vietos, tai tėra vos keli lapai ar pastraipa. Kone daugiausiai, tiesa, su gausybę netikslumų, pirmasis 1958 m. draugiją aprašyti mėgino J. Gaudrimas³ ir kas keisčiausia – dar labiau iškraipyta draugijos veikla pateikiama 2002 m. išleistoje Lietuvos muzikos istorijoje⁴, išigilinimo trūkumą į draugijos veiklos dokumentus mėginant pateisinti argumentu, kad dėl muzikos vadovų ir kuklaus biudžeto draugija veikė labai silpnai arba visai neveikė.

Darbas daugiausiai grįstas palyginti negausiais Imperijos laikų Kauno muzikinės kultūros istoriografijos šaltiniais, kuriuos galima suskirstyti į dvi grupes:

- 1) Kauno Apskritis Archyve saugomomis 1867 – 1906 m. laikotarpio Kauno atmintinių knygelėmis⁵ (*Pamiatnaja knižka Kovenskoj Gubernij*);

---

¹ Gale. Encyclopedia Of Russian History Volumes 1-4 (2004) P.999

² Kiauleikytė L. Muzikinis Kauno Sąjūdis XIX a. priešpriešų verpetuose, *Kultūrologija*, 2007/15, p. 130.

³ Gaudrimas J. *Iš lietuvių muzikinės kultūros istorijos*, Vilnius, 1958.

⁴ *Lietuvos muzikos istorija. Tautinio atgimimo metai 1888 – 1918*, 1 kn., Vilnius, 2002.

⁵ Памятная книжка Ковенской Губернии, 1867 – 1906 м., КАА.

- 2) Kauno Technologijos universiteto bibliotekos senų ir retų spaudinių skyriuje saugoma Kauno muzikos draugijos 1900 – 1901 m. veiklos ataskaita, kuri savo sandara yra anksčiau buvusios draugijos dokumentų, apimančių visus veiklos etapus, 1901 m. publikacija.⁶

Taip pat remtasi *Kauno istorijos metraščių*, *Kultūrologijos*, *Menotyros* autorių tyrinėjimais, kita pagalbine literatūra. Darbe taikyti aprašomasis, analizės, bei sintezės mokslinio tyrimo metodai.

Ankstyvoji Muzikos mylėtojų bendrijos veikla

Antroje XIX a. pusėje, 1843 m. įkūrus Kauno guberniją, matyti gerų miesto civilizacijos, visuomeninio, kultūrinio gyvenimo pokyčių. Per Kauną besidriekiantį iš Sankt Peterburgo – Vakarų Europos diližanų kelią pakeitė geležinkelis (1863), sutvarkyta Nemuno krantinė (1851), išgrįstas senamiestis bei Nikolajaus prospektas (1858), įvestas „konkės“ susisiekimas (1892), 1900 m. – elektra. Įsteigtos berniukų (perkelta iš Kražių 1843) bei mergaičių (1860) gimnazijos, įkurta spaustuvių, atidaryta knygynų. Kauno būta gana muzikalaus.⁷ Kauno atmintinių knygelių duomenimis, 1865 m. mieste buvo 27 848 gyventojai, o dešimtmečio pabaigoje jų padaugėjo iki 32 090 tūkstančių. Gausiausią sluoksnį sudarė miestiečių luomas.⁸ Mieste, kuriame iki tapimo gubernijos centru nebuvo nei vienos kultūros įstaigos, pradėjo kurtis draugijos. Tad visai natūralu, jog ir pirmieji būsimos Kauno muzikos draugijos muzikiniai-literatūriniai vakarai taip pat pradėti rengti XIX a. 7 dešimtmetyje.

Kauno muzikos draugijos veiklos užuomazgos pastebimos jau nuo 1866 metų, kuomet būsimoji draugijos garbės pirmininkas A. A. Savinskis suorganizuoja pirmuosius tris muzikinius – literatūrinius vakarus Kauno gimnazijoje, vaikų ir globos namuose.⁹ Kauno muzikos draugijos ataskaitoje už 1900 – 1901 m. fiksuojama, jog jau 1870-jų pabaigoje Kaune, laisvalaikio praleidimui, susibūrė nedidelis devynių asmenų muzikos mylėtojų ratelis, grojantis skirtingais instrumentais. Netrukus šis bendraminčių ratelis pritraukė ir daugiau muzikos mylėtojų, kurie surengė keletą muzikinių vakarų, iš kurių gautos pajamos skirtos labdarai.¹⁰

Atsižvelgiant į skurdžią, provincialią Kauno gyventojų būklę įvairių muzikinių labdaros renginių populiarumas buvo suprantamas. Absoliuti dauguma XIX a. Kauno koncertų – būtent labdaros pobūdžio. Remtos mokyklos, ligoninės, prieglaudos, draugijos, profesiniai sambūriai, konkrečios

⁶ Отчетъ Ковенскаго музыкальнаго общества за 1900-1901-й сезонный год, Ковна: 1901, *KTUB*, senų ir retų spaudinių skyrius.

⁷ Kiauleikytė L. Muzikinis Kauno Sąjūdis XIX a. priešpriešų verpetuose,..., p. 120.

⁸ Lietuvninkaitė N. Kauno skaitymo mėgėjų draugija 1870 – 1915, *Kauno istorijos metraštis*, Kaunas: VDU, 2006, p. 65.

⁹ Отчетъ Ковенскаго музыкальнаго общества за 1900-1901-й сезонный год, Ковна: 1901, p. 3, *KTUB*.

¹⁰ Ten pat, p. 5.

šėimos.¹¹ Tad visai natūralu, jog šis sumanymas turėjo patikti to meto miesto valdžiai, kuri natūraliai buvo suinteresuota draugijų charitatyvinės veiklos palaikymu.

Galima aptikti ir tuo metu įvardijamos taip Muzikos mylėtojų bendrijos, trijų pirmų veiklos metų (1870 – 1873) pajamų ataskaitą, kurių dalis, gauta už muzikinius ir literatūros vakarus, perduota kunigaikščienei O. A. Obolenski su tikslu juos skirti skurstančiųjų šelpimui. Nežinia, kokio populiarumo tuo metu sulaukė Muzikos mylėtojų draugijos organizuoti vakarai ir kiek galėjo kainuoti į juos įėjimas, tačiau aišku, kad vien per 1871 m. Kauno berniukų gimnazijos salėje draugija surengė aštuonis instrumentinius – vokalinius vakarus.¹²

Nuo 1873 m. draugijos veikla kuriam laikui apmiršta ir vėl atgyja tik 1881 metais, ką rodo jos gautos pajamos – 1098 rub. 35 kp., iš kurių šiuokart didžioji dalis skirta pačios draugijos reikalams.¹³ Nežinia ar draugija išties neveikė, ar tiesiog apie ją šiuo laikotarpiu nerandama daugiau žinių, tačiau net jei jos veikla ir buvo nutrūkusi, tai veikiausiai, kad ne dėl finansinių sunkumų, mat 1873 m. ji dar organizuoja labdaros vakarą iš kurio gautų lėšų pakanka paremti skaitymo mėgėjų bibliotekos poreikius.¹⁴

---

¹¹ Kiauleikytė L. Muzikinis Kauno Sąjūdis XIX a. priešpriešų verpetuose, ..., p.130.

¹² Отчетъ Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.4.

¹³ Ten pat, p. 13.

¹⁴ Lietuvninkaitė N. Kauno skaitymo mėgėjų draugija 1870 – 1915, ..., p. 69.

Kauno muzikos draugija vadovaujant A. A. Savinskiui XIX a. pab. – XX a. pr.

Negausioje muzikos istorijai skirtoje istoriografijoje¹⁵ vieningai nesutariama, kada išties buvo įsteigta KMD draugija. Šiokią tokią painiavą galbūt sukelia jau aptarta ankstesnė draugijos veikla, kuri sąlyginai bus plėtojama ir po 1882 m. kovo 15 d., kuomet gubernatoriaus *Valerijono Melnickio* prašymu¹⁶ Kauno karinio susirinkimo salėje dalyvaujant ir pačiam gubernatoriui įvyksta Kauno muzikos draugijos steigiamasis susirinkimas. Atidarymo metu gubernatoriaus kalboje akcentuotas visuomenės susidomėjimas draugija: išaugęs besidominčių jos veikla žmonių skaičius, taip pat norinčiais tapti draugijos nariais. Draugija paraginta priimti oficialius įstatus, kuriuos galėtų patvirtinti vyriausybė. Kaip pavyzdį nurodė *Minsko muzikinę draugiją*, kurios pavyzdžiu sėkmingai galėtų veikti ir KMD¹⁷.

Steigiamojo susirinkimo metu gubernatorius atkreipė dėmesį, kad Minsko muzikinės draugijos nariai susideda iš keturių kategorijų – tai *garbės* nariai, *vykdantieji* nariai, *tikrieji* nariai ir *nariai-lankytojai*. Pirmiems priklauso vietos gubernatorius, gubernijos dvarininkų vadovas ir muzikiniame pasaulyje žinomi žmonės, į kasą įnešantys vienkartinę 1000 rublių arba kasdieninę 100 rublių įmoką. Antrajai grupei priklauso asmenys, dalyvaujantys draugijos koncertuose ir kasdien įnešantys po 5 rublius. Tikrųjų narių grupei priskiriami, nors ir nedalyvaujantys koncertuose, bet įnešantys kasdieninį 20 rublių įnašą. Ketvirtąją grupę sudaro nariai-lankytojai, įnešantys po kasdieninę 5 rublių sumą.

Visuotinis susirinkimas numatytas šaukti dalyvaujant tik pirmos ir trečios kategorijos nariams (t.y. garbės ir tikriesiems), kurie savo ruožtu išsirinks penkis valdybos narius. Valdybos narių pareiga – vadovauti koncertams ir repeticijoms. Tokio susirinkimo metu taip pat bus peržiūrimos ataskaitos ir sprendžiami klausimai, kuriuos pateiks anksčiau išrinkti viršilos.¹⁸

Gubernatoriaus V. Melnickio nuomone, tolimesnei KMD veiklai plėsti būtina išrinkti žmonės, kurie vadovautų vakarų organizavime ir prisiimtų sau dalį darbų, vėl akcentuodamas Minsko muzikinės draugijos nuostatus. Gubernatorius pasiūlė, kad KMD nuostatuose, kaip ir Minsko draugijoje, turi būti įtvirtintos tokios pačios keturios kategorijos narių, tačiau KMD nario mokesčius nustatant kiek mažesnius: *vykdantiems* nariams kasdieninį 3 rublių įnašą ir *tikriesiems* nariams, turinčiais balso

---

¹⁵ Antai J. Gaudrimas mini 1884 m. pradžią, o štai naujesniuose tyrinėjimuose (Lietuvninkaitės ar Lietuvos muzikos istorijoje minimi 1882 m.) – Gaudrimas J. *Iš lietuvių muzikinės kultūros istorijos*, ..., p. 70, Lietuvninkaitė N. *Kauno senoji knyga*, Versus Aureus, 2006 m., p. 159, Koncertai Kaune, *Lietuvos muzikos istorija. Tautinio atgimimo metai 1888 – 1918*, 1 kn., Vilnius, 2002, p. 4.

¹⁶ Parašytas asmeniškai A. A. Savinskiui – Отчеть Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.14. Žiūrėti 1 priedą.

¹⁷ Отчеть Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.15.

¹⁸ Отчеть Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.15.

teisę visuotiniame susirinkime 12 rublių metinį įnašą. *Narių-lankytojų* kasdieninį įnašą sutartinai paliekant 3 rublius.

Pritarus gubernatoriaus pasiūlymams, jis savo ruožtu susirinkimo pabaigoje visiems susirinkusiems priminė A. A. Savinskio nuopelnus.¹⁹ Šioje vietoje įdomu būtų pacituoti panegiriškai sukurptą jo biogramą, kurioje teigiama, jog A. A. Savinskis:

<...Pradėjo groti nuo šešerių metų iš klausos, tai pamatę tėvai, pakvietė muzikos mokytoją. Būdamas aštuonerių metų A. A. Savinskis jau grojo smuiku Taganrogo koncerte, diriguojamo Kolivodos. Mokydamasis Jekaterinoslavlio gimnazijoje organizavo du gimnazijos orkestrus. Pats išmokė draugus groti visais styginiais ir pučiamaisiais instrumentais. Baigęs gimnaziją subūrė orkestrą iš draugų, kuriuos pats mokė tol, kol pasiekė aukštą muzikinį lygį. Šis orkestras buvo žinomas net už gubernijos ribų. Toliau tobulėdamas muzikoje parašė tris rimtas kompozicijas smuikui, keturis styginių kvarterui, daug duetų dviem smuikams su fortepijonu akomponuoti bei sukūrė daug kūrinių orkestrui. Visus žavėjo jo sukurti kūriniai gitarai ir orkestrui. Tokie gabumai duoti gamtos, o ne tobulinant techniką. ...>²⁰

Papildomais iliustraciniais pavyzdžiais, atskleidžiančiais tam tikras A. A. Savinskio biogramos detales gali būti ir KMD ataskaitoje pateikiami atsiliepimai iš *Journal de S-t Petersbourg*: 1888 m. lapkričio 24 d. – gruodžio 6 d., nr. 314 rašoma, kad KMD įkūrėjas A. A. Savinskis nuo gimimo mažaūgis, gimęs Taganroge (Rusija) 1836 m. balandžio 11 d. yra išymus smuikininkas ir daugelio muzikinių kūrinių kompozitorius, 25 metus vadovaujantis Kauno muzikos draugijai. A. A. Savinskio dėka organizuoti koncertai, kuriuos neretai atlikdavo jo suburtas orkestras. Kaip talentingas smuikininkas pasėjo meilę kamerinei muzikai, dabar sostinės konservatorijos siunčiamas į provincijas kaip profesorius kurti muzikines mokyklas.²¹

Dar viename 1889 m. spalio mėn. to paties žurnalo 262, 3(15) numeryje rašoma, jog A. A. Savinskis yra rusų smuikininkas-mėgėjas, labai populiarus Šiaurės Vakarų provincijoje, ką tik išleidęs į pasaulį savo kūrinių rinkinį pas Peterburgo leidėją Davingofą. Ypač atkreipiamas dėmesys į jo kūrinius *Daina be žodžių* ir *Skierco* *, o *Kaprizas* bei *Lopšinės dainos*.²²

Peržvelgus 1867 – 1904 m. Kauno atmintines knygeles A. A. Savinskis aptinkamas daugelyje kitų to meto oficialiosios valdžios institucijų, tokių kaip statistikos, kalėjimų rūpybos komitetų garbės narių sudėtyje. Daugelį metų jis įėjo ir į valstybės ar valstiečių žemės reikalų Kauno skyriaus bankų valdybų sudėtis. Taip pat veikė Rusijos Raudonojo Kryžiaus, Labdarystės, Kauno mergaičių

---

¹⁹ Ten pat, p.16-17.

²⁰ Ten pat, p. 25-27.

²¹ Отчет Ковенского музыкального общества..., p. 27.

* originalo kalba, nepavyko išversti

²² Отчет Ковенского музыкального общества..., p. 27-28.

gimnazijos skurstančių mokinių šalpos draugijose, Kauno Šv. Nikolajaus brolijoje²³ ir t.t.. Kurį laiką gubernatoriaus valdyboje užėmė kanceliarijos vadovo pareigas.²⁴ 1883 m. kovo 13 d. Minsko draugijos valdybos pirmininkas V. Fon Romanas laišku informavo A. A. Savinskį apie jam suteikiamą garbės nario statusą.²⁵ Visa tai leidžia teigti, jog tuo metu A. A. Savinskis buvo išties įtakingas ir pasiturintis žmogus to meto visuomenėje.

Gubernatoriaus įsakymu KMD 1884 m. sausio pabaigoje sušauktas visuotinis susirinkimas, kuriame dalyvavo 28 žmonės. A. A. Savinskis pakartotinai išrinktas draugijos pirmininku, o į valdybą dauguma balsų išrinkti Uljaninas, Brunas, Demidovičius ir Diktrichas. Pastarojo siūlymu A. A. Savinskiui buvo suteiktas garbės nario diplomatas.²⁶ Tai rodo, kad nors iš pažiūros draugija veikė „demokratiškai“ būdu renkama vadovybe, pagal narių sąrašus galima matyti, kad tai buvo daroma ne vien laisvanoriškais, kiek ir klaniniais pagrindais. Kita vertus, pagal nuostatose nustatytus jau anksčiau aptartus garbės nario mokesčius, tampa suprantama, kodėl į garbės ar tikruosius narius buvo „išrinkti“, o realiai gubernatoriaus paskirti, tik gerai pasiturintys bei aukštą socialinį statusą turintys asmenys, neretai patys priklausantys įvairioms gubernijos institucijoms. Panašu į tai, jog priklausyti tokiai draugijai buvo ne tiek pramoginis (prisimenant kad ir ankstyvąją draugijos veiklos laikotarpį), kiek prestižo reikalas. Vienu iš reikšmingesnių draugijos darbų galėtume laikyti KMD vadovų siekį atidaryti muzikos mokyklą, kas atvertų miestiečiams kelią į profesionalų muzikinį lavinimą.

Tiesa, Vilniuje muzikos mokyklą Rusų muzikos draugijos Vilniaus skyrius buvo įsteigtas dar prieš dešimtmetį²⁷. Antai Kaune ji įsteigta tik 1884 m. vasario 6 d., kuomet A. A. Savinskis valdybai pasiūlė priimti nuostatus, pagal kuriuos galima būtų atidaryti muzikos mokyklą, tačiau tam buvo būtinas valdybos pritarimas keliamoms mokytojo B. Robmano sąlygomis:

1. Mokymas muzikos mokykloje prasideda nuo pamokų groti smuiku, fortepijonu ir dainavimu.
2. Mokestis už mokslą imamas kas mėnesį po keturis rublius už fortepijono pamokas ir po 5 rublius už dainavimo ir smuiko pamokas (kiekvienas dalykas dėstomas du kartus per savaitę).
3. Kiekvieno mokytojo alga – 75 rubliai į mėnesį (už tokią algą ir pats sutinku dėstyti.)
Pastaba: jei kas sutiks dėstyti nemokamai, gali tą daryti suderinęs su draugijos pirmininku ir jos valdyba.
4. Mokestis už butą priklauso 500 rub. Patalpa, skirta mokyklai ir susirinkimams bei draugijos rengiamiems vakarams.
5. Netikri draugijos nariai bei mokyklos mokiniai naudojami teise įeiti į draugijos organizuojamus koncertus už pusę kainos.
6. atlyginimas už vadovavimą – 800 rublių per metus, į tą kainą apsiimu eiti pirmininko pareigas. Suma išmokama pilnai

²³ Памятная книжка Ковенской Губернии на 1867- 1904, КАА.

²⁴ Ten pat, 1867 m. , p. 12.

²⁵ Отчет Ковенского музыкального общества..., p.18. Žiūrėti 2 priedą.

²⁶ Ten pat, p.18 - 19.

²⁷ Budzinauskiene L. Muzikinis ugdymas Lietuvoje XVIII a. pab. – XIX a. Bažnyčių mokyklos, *Menotyra*, 2008, T. 15 . Nr. 1 , p. 13-24.

tik tada, jei draugijos kasa, pajėgi ją padengti.

7. Kaip pradinį materialinį šaltinį mokyklos atidarymui galiu suorganizuoti koncertą.

Pasirašo B. Robmanas²⁸

Sutarta, kad B. Robmanas suorganizuos mokyklai 2 koncertus, atidarymo ir uždarymo, už kuriuos draugija jam išmokės 400 rublių. Visi besimokantys turės galimybę nemokamai dalyvauti koncertuose su sąlyga, jei patys dalyvaus organizuojamuose vakaruose ir dainuos pjesėse, kai atvyks pakviestas draugijos pirmininkas A. A. Savinskis, antraip nebeteks teisės nemokamai lankytis organizuojamuose vakaruose. Šis susitarimas galiojo nuo pasirašymo dienos iki 1885 m. rugsėjo 29 d., jei ne, sutarta, kad B. Robmanas turės gražinti gautą subsidiją.²⁹

B. Robmano vadovaujama ir KMD remiama privati muzikos mokykla, 1884 spalio 11 d. atidarė dainavimo, fortepijono ir smuiko klases. Taip pat buvo numatyta atidaryti ir chorinio dainavimo, muzikos teorijos bei kitų instrumentų grojimo klases.³⁰ Mokykloje kiekvienam dalykui buvo skirta po dvi pamokas per savaitę už kiekvieną dalyką mokant po penkis rublius į mėnesį. Norintiems privačių pamokų mokyklos patalpose už kiekvieną dalyką reiktų susimokėti papildomai po vieną rublį už valandą. Mokinių patogumui pamokų laikas buvo pasirinktinai nuo 9 iki 15 arba nuo 4 iki 17 h. Taip pat sutarta leisti nemokamai lankytis KMD organizuojamuose vakaruose sutinkant su anksčiau minėtomis sąlygomis. B. Robmanas pats apsiėmė mokyti dainavimo, o kitais jam talkinančiais mokytojais pasirinko pianistą Polį Bermaną, baigusį Leningrado konservatoriją ir smuikininką Sergejų Veinbreną, iš Peterburgo konservatorijos.³¹

Draugija per 1884 m. numatė surengti 6 muzikinius-pramoginius vakarus (Vasario 6 ir 17, kovo 5 ir 16, balandžio 11 ir 20 d.), kurie prasidėtų klasikine muzika aštuntą valandą vakaro.³² XIX a. II pusės Kauno muzikinio gyvenimo panoramoje – nors rečiau nei pramoginio – pasitaikydavo žymių ir atlikėjų koncertų. Tiesa, dėl aukštų kainų jie būdavo mažai kam prieinami. Pvz. 1895 m. vasario 26 d. Kaune koncertavo jau ir anksčiau čia lankęsis garsus to meto lyrinis tenoras, aptariamam metu – Sankt Peterburgo Marijos teatro trupės narys Michailas Michailovas (Zilberšteinas, 1854–1929) bei jaunas Fiodoras Šaliapinas (1873–1938), tą patį metų kovo 5 d. – vokiečių pianistas ir kompozitorius Alfredas Grünfeldas (1852–1924).³³

²⁸ Отчетъ Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.19-20.

²⁹ Ten pat, p.21.

³⁰ Ten pat, p.22.

³¹ Отчетъ Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.23.

³² Ten pat, p.24.

³³ Kiauleikytė L. Muzikinis Kauno Sąjūdis XIX a. priešpriešų verpetuose, p.131.

Vadinamieji muzikiniai – vokaliniai literatūriniai vakarai įprastai vykdavo nuomojamose liaudies namuose arba gimnazijose. XIX a. Kaune beveik nebuvo visuomeninių organizacijų, turinčių nekilnojamo turto. Žinomi tik du bendrijų pastatai: piliečių klubo (XIX a. 7 deš. dab. Maironio gt.) ir liaudies namai (1899 m. Mapu g. neišlikę). Gubernatoriaus vadovaujamam piliečių klubui taip pat priklausė aukšto rango valdininkai. Liaudies namus Rusijos pavyzdžiu statė oficialioji valdžios remiama blaivybės draugija.³⁴

Pagal repertuarą koncertuose skambėdavo įvairūs klasikų kūriniai L. van Bethoveno, F. Liszto, T. Chopino, R. Shaumano, G. Verdi, M. Glinkos, A. Dargomyžskio, A. Rubinšteino, P. Čaikovskio ir pan. Prie draugijos veikė choras ir orkestras, kuriems vadovavo I. Misčenka bei I. Versevas.³⁵ Apskritai paskutiniai 1892 m. Kauno muzikiniame gyvenime laikomi vieni turtingesnių: balandžio mėnesį koncertavo Veiverių mokytojų seminarijos auklėtinių, kurių didelę dalį sudarė lietuviai, orkestras. Seminarijos muzikos mokytojo J. Šeferlingo vadovaujamas orkestras atliko šokius ir epilogą iš M. Glinkos operos „Ivanas Susaninas“, D. Rosini operos „Vilius Telis“ uvertiūrą ir kt. kūrinius.³⁶

1885 m. birželio 12 d. organizuotas labdaros koncertas Grodno padegėliams, iš kurio surinktos lėšos: 583 rubliai 75 kapeikos, buvo perduotos Grodno padegėlių komitetui, kuriam vadovavo gubernatoriaus paskirtas atstovas Grodzenskis.³⁷ Kitąmet už labdaros vakarus gautos lėšos buvo panaudotos vaikų namų statybai, tą rodo 1886 m. kovo 31 d. A. A. Savinskiui rašytas laiškas su gubernatoriaus V. Melnickio padėka Kauno Provoslavų Švento Mykolo draugijos vardu.

---

³⁴ Lukšonytė-Tolvaišienė N. Kas statė XIX a. Kauną?, *Kauno istorijos metraštis*, Kaunas: VDU, 1998, p. 65

³⁵ *Lietuvos muzikos istorija. Tautinio atgimimo metai 1888 – 1918, ...*, p. 4.

³⁶ Gaudrimas J. *Iš lietuvių muzikinės kultūros istorijos, ...*, p. 70.

³⁷ Отчеть Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.24.

Pokyčiai Kauno muzikiniame gyvenime XX a. pirmoje pusėje

Ganėtinai įvairus muzikinis gyvenimas Kaune vyko ir XX a. pradžioje. Ir nors 1900 – 1901 m. KMB vienijo apie 600 narių, visgi jos veikla ilgai netruko. 1904 m. muzikiniam Kauno gyvenimui pradėjo vadovauti Kauno Dailių mėnų mylėtojų draugija, o KMB veikla nutrūko. Draugija kaip pagrindinį tikslą kėlė platinti visų rūšių dailuosius menus: literatūrą, dramą, muziką, dailę bei žadinti šių menų pamėgimą. Siekdama šio tikslo draugija ėmė rengti spektaklius, muzikos-literatūros vakarus, koncertus, paskaitas ir pan.³⁸ Kiek tam įtakos turėjo su teatru sudaryta sutartis, trukusi iki 1902 m. ir patalpų trūkumas vėlesniu laikotarpiu, kiek pokyčiai valdyboje, tiksliai nežinoma.

Pagal KMD veiklos ataskaitą, 1900 m. spalio 7 dieną įvykusio visuotinio susirinkimo metu (kuriame balso teisę turėjo 49 nariai), nuspręsta išrinkti naują valdybą ir apsvarstyti praeitų metų darbus, paskiriant revizijos komisiją. Taip pat buvo pareikštas prašymas, leisti nemokamai lankytis draugijos organizuojamuose vakaruose visiems besimokantiems muzikos mokykloje vaikams, jų tėvams ir giminaičiams. Naujiems draugijoms nuostatomis sukurti iki lapkričio pirmos dienos buvo išrinktas komitetas, susidedantis iš penkių asmenų.³⁹ Taip pat nutarta draugijos valdybai paruošti prašymą į Kauno miesto valdybą dėl patalpų nuomos perdavimo miesto teatrui, kai baigsis esanti nuoma 1902 m., arba įtraukti į būsimos nuomos sutartį. Pažymima, kad nuomotojas privalo draugijai lengvatinėmis sąlygom perleisti teatrą ne mažiau kaip vieną kartą per savaitę, taipogi ir tada, kada įstatymu leista rengti dramos, muzikinius-vokalinius ir literatūrinius vakarus bei karnavalus.⁴⁰

1900 m. spalio 11 d. įvyko KMD valdybos susirinkimas, kuris įpareigojo garbės narį Vsesveckį pradėti vesti derybas su miesto teatro antreprenieriu Arkanovu dėl galimybės už labai žemą kainą išnuomoti teatrą draugijos vakarams rengti.⁴¹ Vėliau Vsesveckis buvo įpareigotas pradėti derybas ir su Kauno elektros stoties atstovu dėl elektros tiekimo sąlygų per draugijos vakarus. Derybos baigėsi žodine sutartimi su elektros stoties atstovu Potvatovskiū, jog KMD organizuojamų vakarų metu teatras bus apšviestas už 10 rublių. Savo ruožtu Potvarovskiui buvo suteiktas leidimas nemokamai lankytis draugijos rengiamuose vakaruose, o Vsesveckiiui už sudarytas palankias sąlygas draugijos viršaičiai pareiškė pagarbą. Apsvarstytas ir klausimas, ar pasiteisina draugijos pinigais nuomojamas butas, kuris naudojamas kaip draugijos kontora. Valdyba nutarė atsisakyti buto, argumentuojant tuo, jog butas neatitinka draugijos keliamų reikalavimų pagal vietą mieste ir jo būklę. Taip pat, apsvarstę, kur Vsesveckis išleido 200 rublių pagal rugsėjo 19 dieną išduotą kvitą, įsakė jam pateikti ataskaitą. Vestos

³⁸ Gaudrimas J. *Iš lietuvių muzikinės kultūros istorijos*, ..., p. 70.

³⁹ Отчетъ Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.30- 31.

⁴⁰ Ten pat, p.32.

⁴¹ Ten pat, p.34-35.

derybos ir dėl patalpų draugijos organizuojamom repeticijom. Rinktasi iš trijų: salės miesto valdyboje, karinių susirinkimų miesto salės, arba liaudies namų koncertinės salės. Galiausiai spalio 25 d. patalpas repeticijoms išsinuomoja Kauno mergaičių gimnazijoje už tai joms surengiam labdaros vakarą, atsisakant prieš tai nuomoto buto. Tą dieną taip pat nutarta iš tikrųjų narių imti 6 rublių mokestį⁴²

Sunku pasakyti, ar draugijos veiklą komplikavo lėšų trūkumas ir ji savo veiklą nutraukė dėl kitų priežasčių. Kad būtų turėjusi didelių finansinių keblumų, kelia abejonių kai kurios KMD išlaidos. Pvz. kaip žinia draugija negalėjo apseiti be savo bibliotekos, kur kaupė muzikos ir teatro leidinius, gaidų rinkinius. Knygoms skirtos lėšos rodo, kad muzikos draugijos fondas nemažėjo, o didėjo, jei 1872 m. draugija knygoms pirkti skyrė 60 rub., o 1900 – 1901 m. suma išaugo iki 100 rub.⁴³

Veikiausiai dėl politinių priežasčių nuolatos negrįžtamai trūkinėjant muzikinio sąjūdžio gijai, Kaune nesukurta tęstinių koncertinio gyvenimo tradicijų. Segmentiška, savitų kultūros intencijų padalyta XIX a. Kauno muzikinė kultūra sunkiai kibo į viena, tačiau atskiri jos reiškiniai neišvengiamai siejosi. XIX a. besiskleidusias tautines kultūras puoselėjo atskiros visuomenės grupės – pasišventusios asmenybės, draugijos, kryptingai orientuotos bendruomenės, o profesionalaus muzikavimo lygmenį formavo muzikinio sąjūdžio visuma.⁴⁴ 1905 m. buvo įregistruota ir ėmė veikti viešai lietuviška muzikos draugija „Daina“.⁴⁵ Pastarosios veikla ir slapti lietuviški vakarai, organizuoti jau nuo XIX a. pabaigos⁴⁶, o 1900 m. organizuotas ir pirmasis „viešas“ „Dainos“ choro koncertas Veršvų miške. Nuo 1904 m. J. Naujalio, T. Žilinsko, K. Samajausko dėka gauto rusų vyriausybės leidimo registruotis, draugija pradėjo naują tiek savo, tiek ir tautinio muzikinio sąjūdžio veiklos etapą, kaipmat pritraukusi per 500 narių.⁴⁷

---

⁴² Отчетъ Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.38-40.

⁴³ Lietuvninkaitė N. *Kauno senoji knyga*, Versus Aureus, p. 159.

⁴⁴ Kiauleikytė L. Muzikinis Kauno Sąjūdis XIX a. priešpriešų verpetuose, p.144.

⁴⁵ Памятная книжка Ковенской Губернии на 1906, 1905, КАА, neoficialioji dalis, p. 14.

⁴⁶ Čerėnas P. *Naujųjų laikų Lietuvos istorija*, t. 1, Vilnius: Lituanus, 1977, p. 498.

⁴⁷ *Lietuvos muzikos istorija. Tautinio atgimimo metai 1888 – 1918*, 1 kn.,...,p.93.

Išvados:

- 1) Su XIX a. II pusės socioekoniminiais, demografiniais pokyčiais Kaune, keičiasi ir muzikinis-kultūrinis klimatas: pradėti organizuoti muzikiniai – literatūriniai vakarai. Su tuo susijusi A. A. Savinskio asmenybė, kurios dėka laisvanoriškais pagrindais suburta Muzikos mylėtojų draugija. 1866 – 1873 m. laikomi ankstyvaisiais draugijos veiklos metais, kuomet veikta laisvalaikio praleidimo ir charitatyviniais pagrindais.
- 2) 1892 m. kovo 15 d. gubernatoriaus V. Melnickio prašymu Muzikos mylėtojų draugija perorganizuojama į Kauno muzikos draugiją Minsko muzikos draugijos nuostatų pagrindais. KMD pirmininku tampa įtakingas daugelio oficialių draugijų ir valdžios institucijų garbės narys, kompozitorius A. A. Savinskis.
- 3) Prie svarbiausių KMD darbų priskirtini muzikos mokyklos atidarymo iniciavimas, Grodno padegėlių šelpimas, prisidėjimas prie vaikų globos namų įkūrimo.
- 4) Dėl politinių priežasčių nuolatos negrįžtamai trūkinėjant muzikinio sąjūdžio gijai, Kaune nesukurta tęstinių koncertinio gyvenimo tradicijų. 1904 m. nustojus veikti Kauno muzikos draugijai, vietoje jos atsiranda Kauno Dailiųjų menų mylėtojų draugija su tikslu platinti visų rūšių dailiuosius menus: literatūrą, dramą, muziką, dailę. Nuo 1905 m. galimybes pradėti veikti viešai gauna ir lietuviška muzikos draugijos „Daina“, vadovaujama J. Naujalio.

Šaltinių ir literatūros sąrašas

I. Archyviniai ir publikuoti šaltiniai:

Kauno apskrities archyvas:

1. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1867 г. Ковно, 1867, КАА.
2. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1874 г. Ковно, 1873, КАА.
3. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1882 г. Ковно, 1881, КАА.
4. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1883 г. Ковно, 1882, КАА.
5. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1885 г. Ковно, 1884, КАА.
6. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1886 г. Ковно, 1885, КАА.
7. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1887 г. Ковно, 1886, КАА.
8. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1896 г. Ковно, 1895, КАА.
9. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1899 г. Ковно, 1898, КАА.
10. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1900 г. Ковно, 1899, КАА.
11. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1901 г. Ковно, 1900, КАА.
12. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1902 г. Ковно, 1901, КАА.
13. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1903 г. Ковно, 1902, КАА.
14. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1904 г. Ковно, 1903, КАА.
15. Памятная книжка Ковенской Губернии на 1906 г. Ковно, 1905, КАА.

Kauno technologijos universiteto biblioteka:

16. Отчеть Ковенскаго музыкальнаго общества за 1900-1901-й сезонный год, Ковна: 1901, *KTUB, senų ir retų spaudinių skyrius*.

II. Literatūra:

1. Budzinauskiene L. Muzikinis ugdymas Lietuvoje XVIII a. pab. – XIX a. Bažnyčių mokyklos, *Menotyra*, 2008, T. 15 . Nr. 1 , p. 13-24.
2. Čerėnas P. *Naujųjų laikų Lietuvos istorija*, t. 1, Vilnius: Lituanius, 1977.
3. Gale. *Encyclopedia Of Russian History*, Volumes 1-4 (2004).
4. Gaudrimas J. *Iš lietuvių muzikinės kultūros istorijos*, Vilnius, 1958.
5. Kiauleikytė L. Muzikinis Kauno Sąjūdis XIX a. priešpriešų verpetuose, *Kultūrologija*, 2007/15, p. 120-147.
6. *Lietuvos muzikos istorija. Tautinio atgimimo metai 1888 – 1918*, 1 kn., Vilnius, 2002.
7. Lietuvninkaitė N. *Kauno senoji knyga*, Versus Aureus, 2006.
8. Lietuvninkaitė N. Kauno skaitymo mėgėjų draugija 1870 – 1915, *Kauno istorijos metraštis*, Kaunas: VDU, 2006, p. 63-83.
9. Lukšonytė-Tolvaišienė N. Kas statė XIX a. Kauną?, *Kauno istorijos metraštis*, Kaunas: VDU, 1998, p. 80-89.

Priedai

PRIEDAS 1. – 1882 m. gubernatoriaus Valerijono Melnickio prašymas A. A. Savinskiui įkurti muzikos draugiją Kaune⁴⁸

PRIEDAS 2. – 1883 m. kovo 13 d. Minsko draugijos valdybos pirmininko V. Fon Romano laiškas A. A. Savinskiui dėl jam suteikiamo garbės nario statuso⁴⁹

---

⁴⁸ Отчеть Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.14.

⁴⁹ Отчеть Ковенскаго музыкальнаго общества..., p.18.

Въ 1882 году А. А. Савинскому б. Ковенскимъ Губернаторомъ В. П. Мельницкимъ было препровождено письмо (за № 456) слѣдующаго содержанія:

*Милостивый Государь
Александръ Анастасьевичъ!*

Нѣкоторые изъ лицъ, участниковъ бывшаго Ковенскаго музыкальнаго кружка, обратились ко мнѣ съ письменнымъ заявленіемъ, въ которомъ выражаютъ желаніе имѣть у насъ вновь правильно организованное музыкальное общество. Считаю долгомъ отнестись вполне сочувственно къ такому стремленію, тѣмъ болѣе, что, какъ мнѣ извѣстно, оно составляетъ желаніе многихъ другихъ лицъ, хотя не участвовавшихъ въ подписи полученнаго мною письменнаго заявленія, и зная Васъ, Александръ Анастасьевичъ, за человѣка опытнаго въ музыкальномъ дѣлѣ и вполне преданнаго этому высокому искусству, спѣшу выразить Вамъ наше общее желаніе видѣть Васъ во главѣ проектируемаго общества, въ полной увѣренности, что Вы не откажете принять на себя трудъ организовать таковое общество въ г. Ковнѣ въ званіи предсѣдателя и распорядителя онаго, согласно правиламъ имѣющагося у насъ на сей предметъ Устава, утвержденнаго Министерствомъ Внутреннихъ Дѣлъ.

Препровождая при семъ вышеупомянутое заявленіе, покорнѣйше прошу принять, Милостивый Государь, увѣреніе въ истинномъ моемъ къ Вамъ почтеніи и совершенной преданности

Валеріанъ Мельницкій.

PRIEDAS 2.

13 марта 1883 г. Минское музыкальное общество препроводило А. А. Савинскому письмо (за № 200) слѣдующаго содержания:

*Милостивый Государь
Александръ Анастасьевичъ!*

Минское музыкальное общество высоко цѣня талантъ Вашъ и ту почетную извѣстность, которою Вы пользуетесь какъ артистъ и какъ композиторъ, избрало Васъ сего числа своимъ Почетнымъ Членомъ.

Счастливымъ себя считаю, что о такомъ единодушномъ желаніи общества могу засвидѣтельствовать предъ Вами и при-
совокупить, что дипломъ на это званіе будетъ къ Вамъ до-
ставленъ по изготовленіи.

Примите, Милостивый Государь, увѣреніе въ высококомъ моемъ къ Вамъ почтеніи и преданности.

Предсѣдатель Совѣта Старшинъ *В. фонъ-Романъ.*